

TỔNG QUAN VỀ TIỀN GIANG XƯA

Nằm ở Hạ lưu sông Tiền (một nhánh lớn của sông Cửu Long), tỉnh Tiền Giang có quá trình hình thành và phát triển về địa chất tương tự như khu vực Nam bộ, với 3 thời kỳ chính: Paleozoi muộn (Cổ sinh muộn), Mesozoi (Trung sinh) và Kainozoi (Tân sinh).

Vào cuối Kainozoi, do hoạt động Tân kiến tạo, vỏ đất ở khu vực bị nứt nẻ ở nhiều nơi, sụt lún làm chệch lệch các lớp đá. Hậu quả của chuyển động này là hai khối được nâng lên. Ở Việt Nam, có khối nâng Nam Trung bộ. Ở Campuchia, có khối nâng Đông Campuchia. Giữa hai khối nâng là khối sụt, gồm những trũng rộng lớn. Sông Cửu Long và những phụ lưu của nó chảy qua đây, mang theo các vật liệu bùn, sét, cát lấp đầy các trũng để hoàn thành lớp trầm tích Plio-Pleistoxen cách nay khoảng 700.000 năm.⁽¹⁾

Sau đó diễn ra các giai đoạn biển tiến và biển lùi. Cách ngày nay khoảng 6.000 năm, có đợt biển tiến, làm cô lập các giồng cao. Di tích còn lại là giồng Tân Hiệp (huyện Châu Thành).⁽²⁾

Cách nay khoảng 5.000 năm có hiện tượng biển lùi. Mực nước biển rút dần. Trong khoảng 4.000 năm đến 2.700 năm cách ngày nay, dao động biển khá rõ rệt, các cồn cát duyên hải lộ hẳn ra khỏi mặt nước, các thảm thực vật khá đa dạng và thế giới động vật giàu lượng loại. Do tác động của sóng và dòng hải lưu, các đồng sò điệp tụ lại các cồn mới nổi lên. Khảo cổ học đã phát hiện tại huyện Cai Lậy các vĩa sò điệp, dấu vết của bờ biển xưa.⁽³⁾

Từ khoảng 2.700 năm trước, vùng Tiền Giang đi vào thế ổn định. Vào khoảng trước hoặc đầu Công Nguyên (trên dưới 2.000 năm trước), những người đầu tiên đã đến vùng châu thổ sông Cửu Long, trong đó có Tiền Giang để sinh sống.

Đây là các tộc người Indonésien, người Nam Á hải đảo, thuộc vùng châu Á gió mùa, có cùng nguồn gốc với một số tộc người ở Tây Nguyên - Việt Nam.⁽³⁾

Địa bàn cư trú chính của họ là vùng châu thổ sông Cửu Long, gồm một phần của miền Đông Nam bộ, một phần nhỏ Nam Campuchia, vùng đất ven vịnh Thái Lan và phía bắc bán đảo Mã Lai. Họ lập nên nhà nước cổ đại đầu tiên ở

Đông Nam Á đất liền, đó là vương quốc Phù Nam.⁽⁴⁾

Tỉnh Tiền Giang vào những thế kỷ đầu Công Nguyên thuộc vương quốc Phù Nam. Định chế chính trị ban đầu của Phù Nam còn mang nhiều tính chất thị tộc. Triều đại thứ nhất theo truyền thuyết là sự kết hợp giữa hai thị tộc: Mặt trăng của Liễu Diệp và Mặt trời của Hồn Điền. Dần dần xã hội có sự phân cực giữa các tầng lớp nông dân, thợ thủ công và thương nhân. Tầng lớp tăng lữ là chỗ dựa của triều đình Phù Nam⁽⁵⁾. Theo *Lương Thư*, tộc người Phù Nam nguyên là “sống trần truồng, xăm mình, tóc buông xuống lưng, không biết đến y phục, cả⁽⁶⁾ trên lẫn phía dưới”. Cho đến đầu thế kỷ thứ III “họ vẫn trần truồng” trừ phụ nữ đã biết mặc áo đơn sơ, làm bằng một tấm vải có lỗ để chui đầu. Về sau, “đàn ông đóng khố, con nhà quyền quý làm khố bằng gấm”. Khi thiết triều, vua ngồi nghiêng một bên “chân phải co lên, chân trái buông xuống đất”.

Người Phù Nam chịu ảnh hưởng của Ấn Độ giáo và Phật giáo, hai tôn giáo được truyền bá dưới dạng tín ngưỡng dân gian và trong hình thức định chế hóa (đền thờ, stupa, cung đình...).

Xã hội Phù Nam có các tầng lớp nông dân, thợ thủ công, thương nhân và giới tăng lữ⁽⁷⁾

Người Phù Nam có chữ viết. Các minh văn ở Gò Xoài (ấp Bình Tả, xã Đức Hòa Hạ, huyện Đức Hòa, tỉnh Long An) và minh văn ở Gò Thành (xã Tân Thuận Bình, huyện Chợ Gạo, tỉnh Tiền Giang) cho thấy minh văn được viết bằng ngôn ngữ Pali lai (Hybrid-Pali), có dấu vết Sanskrit và bằng một thứ văn tự Deccan (Nam Ấn).⁽⁸⁾

Phù Nam được coi là cường quốc thương nghiệp. Từ giữa thế kỷ thứ III, Phù Nam khống chế nền thương nghiệp hàng hải ở Đông Nam Á và bành trướng lãnh thổ, đem quân đi chinh phục hơn “10 vương quốc” làm phiên thuộc, trong đó có Lâm Ấp.⁽⁹⁾

Nền thương nghiệp phát triển và sự bành trướng nhanh chóng về lãnh thổ của Phù Nam đã dẫn đến việc các tiểu vương ở xa dựa vào các thương nhân giàu có để củng cố thế lực tạo ra nạn cát cứ, khiến cho Phù Nam bước vào thời kỳ suy thoái từ giữa thế kỷ thứ VI, hoàn toàn sụp đổ vào khoảng thế kỷ thứ VII. Vùng châu thổ sông Cửu Long thuộc Phù Nam khi đó trở nên hoang vu.

Người Chân Lạp trước sự bành trướng của đế quốc Khmer đã đến vùng Tiền Giang, vùng rìa của Thủy Chân Lạp, gần như hoang vu, dân cư rất thưa thớt.⁽¹⁰⁾

Một số di tích của người Phù Nam tại Tiền Giang được người Khmer sử dụng, nhưng hầu hết bị phá bỏ. Có lẽ do chiến tranh kéo dài nhiều thập kỷ giữa hai vương quốc ở giai đoạn Phù Nam suy tàn, người Chân Lạp đã phá bỏ các vết tích văn hóa của người Phù Nam, vì thế nhiều kiến trúc lớn đã hoàn toàn sụp đổ.

Do dân số quá ít, kỹ thuật canh tác lạc hậu, lại sống trên một vùng đất khắc nghiệt “dưới sông sâu lội, trên rừng cọp đua”, người Chân Lạp chưa tạo được dấu ấn văn hóa đậm nét trên vùng đất ở phía Bắc sông Tiền.

Vào đầu thế kỷ XVII, Jayajettha II lên ngôi ở Chân Lạp⁽¹¹⁾. Để chấm dứt việc thuần phục nước Xiêm, ông tìm đến chúa Nguyễn tạo ra một thế lực và liên minh mới đối trọng với nước Xiêm qua cuộc hôn nhân với công chúa Ngọc Vạn⁽¹²⁾

Nhờ sự hỗ trợ của chúa Nguyễn, Batom Reachea trở thành vua Chân Lạp. Trong lúc châu thổ sông Cửu Long gần như hoang vu, Batom Reachea cho người Việt định cư, được quyền sở hữu đất đai mà người Việt khai phá.

Từ thế kỷ XVII, vùng Tiền Giang được người Việt, từ miền Trung và miền Bắc, trong đó phần lớn là từ vùng Ngũ Quảng, đến khai hoang và định cư.

Lịch sử vùng Tiền Giang của 16 thế kỷ sau Công Nguyên vẫn còn ẩn giấu trong lòng đất Tiền Giang. Những cố gắng của ngành khảo cổ học trong việc khảo sát, khai quật một số di tích khảo cổ trong những năm 80, 90 của thế kỷ XX, mới cung cấp được một số tư liệu quý, nhưng còn ít ỏi về các nền văn hóa cổ tại Tiền Giang.

Ghi chú:

(1), (2) Trần Kim Thạch: *Nguồn gốc tại chỗ cho Đồng bằng sông Cửu Long*-Báo Tin Sáng 30.1.1981.

(3) H.Fontaine: Những đồng sò điệp ở châu thổ sông Cửu Long (tiếng Pháp), trong *Việt Nam địa chất khảo lục*, số 14-1971, tr.135-141.

(4) Lưu Đình Tuân: Khai quật ở Óc Eo (Nam kỳ)-Tạp chí *Cổ vật tinh hoa* - số 3 tháng 10/2003, tr. 40-41.

(5) P.Peolliot (1903) cho rằng: Vương quốc Phù Nam tồn tại từ đầu Công Nguyên và suy vong sau thời Trinh Quán nhà Đường (672-679).

(6) Võ Sĩ Khải: Một số vấn đề Khảo cổ học ở miền Nam Việt Nam - Nxb. KHXH. Hà Nội, 1977, tr. 346 - 348.

(7) Võ Sĩ Khải. Sđd, tr. 350.

(8) Hà Văn Tấn: *Từ minh văn trên lá ở Gò Xoài (Long An) bàn thêm về Pháp thân kệ*. Trong *Những phát hiện mới về Khảo cổ học năm 1993*. Nxb. KHXH. Hà Nội, 1994, tr. 318 - 319.

(9) Theo Nam Tề thư. Quyển 58.

(10) Theo *Chân Lạp phong thổ ký*, thì năm 1296 khi Châu Đạt Quan sứ thần nhà Minh ngược sông Cửu Long để lên Ăngco, qua vùng Tiền Giang thì: " Nhìn lên bờ, chúng tôi thấy toàn là cây cao vút, cỏ thụ, cát vàng, lau sậy trắng".

(11) Jayaettha II lên làm vua năm 1618.

(12) *Cao Miên ký lược*, tr.396, Phù Lang Trương Bá Phát: Tạp san Sử Địa, số 19,20.

tr. 103.

Nguồn: <http://www.tiengiang.gov.vn>